

Basisvaardigheden voor volwassenen door openbare bibliotheken

Onderzoeksresultaten BOP-enquête Basisvaardigheden 18+, 2015

Oktober 2016

de Bibliotheek

KB Koninklijke Bibliotheek
Nationale bibliotheek van Nederland

Colofon

Uitgever
Koninklijke Bibliotheek
Prins Willem-Alexanderhof 5
2595 BE Den Haag

Informatie
bop@kb.nl

© Koninklijke Bibliotheek, Den Haag 2016

Samenvatting

In opmaat naar het actieprogramma 'Tel mee met Taal 2016-2018' is de stand van zaken in 2015 omtrent de product- en dienstverlening van basisvaardigheden door openbare bibliotheken in kaart gebracht via het bibliotheek-onderzoeksplatform (BOP). Uit de BOP-enquête, waar 104 bibliotheken aan hebben meegedaan, blijkt dat bij meer dan 90 procent van deze bibliotheken laaggeletterdheid en digitale vaardigheden voor volwassenen in 2015 al in het beleid zijn opgenomen. In 2015 hebben 70 van de 104 bibliotheken (67 procent) een informatie- en adviespunt taalvaardigheid hebben. Hiervan volgen er 54 (77 procent) de aanpak Taal voor het Leven. De 54 bibliotheken die de aanpak Taal voor het Leven volgen hebben vrijwel allemaal de basis voor hun Taalpunt of (digi-)Taalhuis op orde: ze hebben een basiscollectie lesmaterialen, een duidelijke fysieke plek en werken samen met partnerorganisaties.

Alle bibliotheken die hebben meegedaan aan de enquête bieden activiteiten zoals oefenprogramma's, cursussen of trainingen op het vlak van digitale vaardigheden aan, zoals Klik & Tik (63 procent) of Digisterker (32 procent).

Veel van de activiteiten die de bibliotheken ontplooiën op het vlak van basisvaardigheden kunnen niet zonder de inspanningen van vele vrijwilligers. Ruwweg de helft van alle bestede uren aan basisvaardigheden voor volwassenen wordt gemaakt door vrijwilligers.

Het evalueren van de activiteiten op het gebied van basisvaardigheden staat in 2015 op het netvlies van de bibliotheken. Veruit de meeste bibliotheken (92 van de 104, ofwel 88 procent) evalueren hun dienstverlening.

Het meest genoemde knelpunt in 2015 is het bereiken van de doelgroep, zo geven de bibliotheken aan. Hier ligt dan ook een kans voor het toekomstig beleid. Om een kwalitatief hoogwaardig niveau van dienstverlening te kunnen aanbieden blijven de inzet van en kosten voor professionals ook een aandachtspunt voor toekomstig beleid.

1. Inleiding

Met het actieprogramma 2016-2018 'Tel mee met Taal' willen de Ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Volksgezondheid, Welzijn en Sport samen laaggeletterdheid voorkomen en bestrijden. In de uitvoering staan landelijke programma's centraal: voor de jeugd de Kunst van Lezen programma's (door Stichting Lezen en de Koninklijke Bibliotheek) en voor de volwassenen het programma Taal voor het Leven (door Stichting Lezen & Schrijven).

De aanpak van Taal voor het Leven is gericht op het opzetten en onderhouden van lokale en regionale taalsamenwerkingen. De fysieke manifestatie van zo'n taalsamenwerking is een 'Taalhuis' of 'digiTaalhuis', veelal gehuisvest in een bibliotheek. Hier kan men informatie inwinnen over basisvaardigheden, oefenen, een cursus volgen of doorverwezen worden naar geschikt aanbod. In principe zijn digiTaalhuizen gericht op alle basisvaardigheden.

Samen met partners realiseren bibliotheken een breed non-formeel educatieaanbod. Op het gebied van taal is het aanbod in de bibliotheek meestal aanvullend op formele taaltrajecten. Naast hun opleiding kunnen cursisten in de bibliotheek oefenen met taal, bijvoorbeeld met oefenprogramma's (o.a. van Oefenen.nl), tijdens taalcafés of samen met hun taalmaatje. Op het gebied van digivaardigheden wordt bijvoorbeeld gewerkt met oefenprogramma's zoals Klik&Tik (van Oefenen.nl) of cursussen zoals Digisterker.

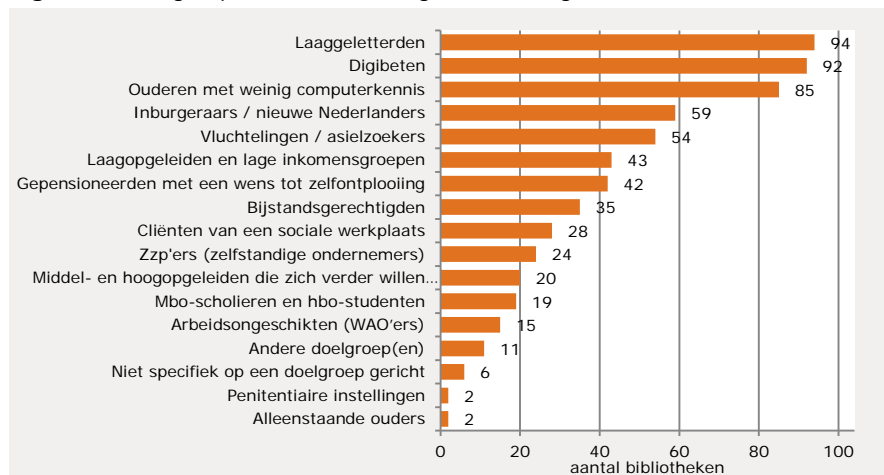
In deze rapportage worden de belangrijkste bevindingen van de 'BOP-enquête basisvaardigheden 18+, 2015' gepresenteerd. Dit onderzoek kan gezien worden als een inventarisatie van de stand van zaken vlak voordat het actieprogramma 2016-2018 'Tel mee met Taal' van start gaat. Het vormt daarmee de nulmeting voor de verdere monitoring van de aanpak Taal voor het Leven.

De gegevens zijn gebaseerd op de 104 van de 156 (basis-)bibliotheken¹. Er is daarom voorzichtigheid geboden met het veralgemeniseren van de resultaten uit dit onderzoek naar alle bibliotheken. De bibliotheken verschillen onderling namelijk erg van omvang en karakter.

---

¹ CBS, [StatLine](#) (voorlopig cijfer).

Figuur 1. Doelgroepen dienstverlening basisvaardigheden.

Tabel 1. Samenwerkingspartners van bibliotheken.

		Lees- en taalvaardigheid	Media- en informatievaardigheden	Geen samenwerking op deze gebieden	Onbekend
		aantal bibliotheken			
Overheidsinstellingen	Gemeente	86	42	13	3
	Centrum voor Jeugd en Gezin	43	13	49	7
	Sociale werkvoorziening	40	14	56	4
	UWV	28	34	51	3
	GGD	24	6	68	9
	GGZ	16	3	76	11
	Onderwijsinstellingen	ROC	80	18	19
	Andere instelling(en) voor beroepsonderwijs (mbo/hbo)	22	15	70	6
	Universiteit	6	3	92	4
Welzijnsorganisaties	Welzijnswerk	73	30	23	6
	Welzijnsorganisaties	65	28	34	4
	Vrijwilligersorganisatie	63	26	32	5
	VluchtelingenWerk	61	6	39	3
	Humanitas	30	2	70	4
	Seniorweb	7	60	39	3
Overige partners	Stichting Lezen & Schrijven	91	13	12	1
	Andere taalaanbieders	51	9	49	4
	Lokale partners (anders dan hierboven al genoemd)	38	26	39	16
	Volksuniversiteit	25	14	72	3
	Anders	9	4	60	34

2. Doelgroepen en samenwerkingspartners

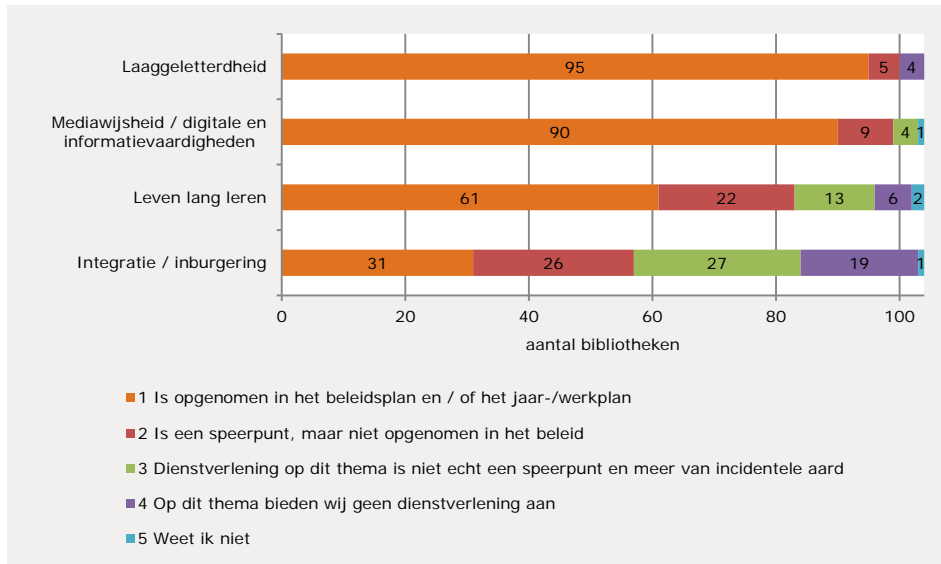
Voornaamste doelgroepen: laaggeletterden, digibeten en ouderen

Bibliotheken geven aan zich op gemiddeld 6 verschillende doelgroepen te richten in het kader van het basisvaardighedenbeleid. Deze doelgroepen zijn niet per se uitsluitend en kunnen elkaar overlappen. Voor meer dan 90 van de 104 bibliotheken in deze enquête (87 procent) zijn laaggeletterden en digibeten een belangrijke doelgroep. Ook ouderen met weinig computerkennis worden zeer vaak als doelgroep genoemd (85 keer, oftewel 82 procent). Daarna ontstaat er meer differentiatie tussen de specifieke doelgroepen waar bibliotheken zich op richten. Wanneer ze inburgeraars / nieuwe Nederlanders expliciet als doelgroep van het basisvaardighedenbeleid noemen, geven ze veelal ook aan vluchtelingen / asielzoekers tot een van hun doelgroepen te rekenen. De overig genoemde doelgroepen zijn vaak kwetsbare groepen in de samenleving en personen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt. Er is een beperkt aantal bibliotheken dat zich onder andere ook richt op zzp'ers, of middelbaar- en hoger opgeleiden.

Openbare bibliotheken als spin in het web

Bibliotheken werken met veel en diverse partnerorganisaties samen op het gebied van basisvaardigheden voor volwassenen (zie tabel 1). Op het gebied van lees- en taalvaardigheid geldt dit nog sterker dan op het gebied van media- en informatievaardigheden. Met betrekking tot lees- en taalvaardigheid werken de bibliotheken het vaakst samen met Stichting Lezen & Schrijven en de gemeenten. Voor de media- en informatievaardigheden werken ze het meest samen met Seniorweb.

Figuur 2. Verankering beleidsthema's (aantal bibliotheken).

3. Beleidsverankering

Laaggeletterdheid en digitale vaardigheden sterk ingebed in beleid

Figuur 2 maakt duidelijk hoe verschillende onderdelen die onder de noemer van basisvaardigheden voor volwassenen worden aangeboden verankerd zijn in het beleid van bibliotheken. Bij 95 van de 104 responderende bibliotheken (91 procent) is laaggeletterdheid opgenomen in het beleids- of jaarplan. Bij nog eens 5 bibliotheken is het een speerpunt, maar is het niet opgenomen in het beleid. Tot slot geven 4 bibliotheken aan geen dienstverlening op dit onderdeel te leveren. Mediawijsheid en/of digitale vaardigheden zijn eveneens goed ingebed in beleid. Voor de onderdelen Leven lang leren en in het bijzonder voor integratie/inburgering geldt dit minder.

Figuur 3. Aansluiting bibliotheekbeleid basisvaardigheden op gemeentebeleid.

Basisvaardighedenbeleid sluit aan op breed scala beleidsterreinen van gemeenten

De 104 bibliotheken die hebben meegedaan aan de enquête hebben gezamenlijk (delen van) 254 verschillende gemeenten² in hun werkgebied. Aan de bibliotheken is gevraagd of het bibliotheekbeleid ten aanzien van de basisvaardigheden voor volwassenen aansluit op gemeentelijk beleid, en zo ja, op welk beleidsvlak.

Figuur 3 maakt duidelijk dat het bibliotheekbeleid op het gebied van basisvaardigheden procent van de gevallen aansluit op dat van de gemeenten in het werkgebied. De figuur maakt bovendien duidelijk dat er een breed scala van beleidsterreinen is waar het basisvaardighedenbeleid mee samengaat.

² De werkgebieden van bibliotheken volgen niet altijd de gemeentegrenzen. In 2015 waren er 393 gemeenten in Nederland.

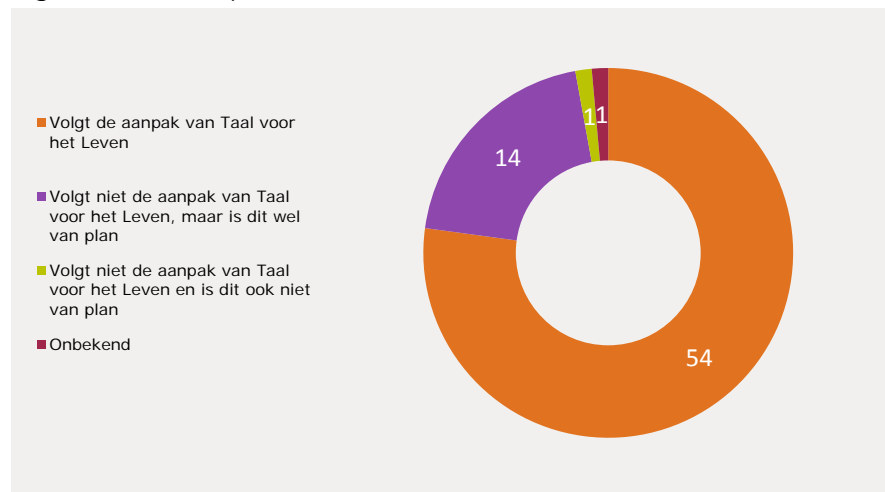
Tabel 2: aanbod informatie- en adviespunten taalvaardigheid.

	Bibliotheken	Vestigingen
	<i>aantal</i>	
Totaal in respons	104	669
Informatie- en adviespunt taalvaardigheid	70	397
NL-Plein	33	209
Ander informatiepunt	20	73
Inburgeringspunt voor nieuwkomers	12	118

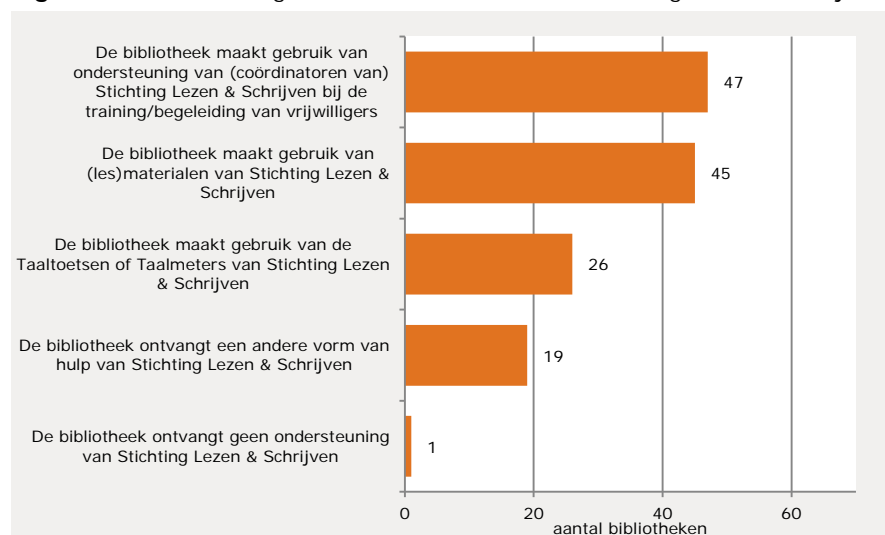
4. Dienstverlening taalvaardigheid

Van de 104 responderende bibliotheken zijn er 70 (67 procent) die een dienst onder de brede noemer van informatie- en adviespunt taalvaardigheid aanbieden. Soms hebben zij daarnaast ook nog een NL-Plein, een inburgeringspunt en/of een ander informatiepunt, gericht op een meer specifieke doelgroep.

Figuur 4: Inzet aanpak Taal voor het Leven (aantal bibliotheken).

Figuur 5: Ondersteuning Taal voor het Leven vanuit Stichting Lezen & Schrijven.

4.1 Aanpak Taal voor het Leven

Driekwart bibliotheken met een informatie- en adviespunt taalvaardigheid volgt aanpak Taal voor het Leven

Van de 70 bibliotheken met een informatie- en adviespunt taalvaardigheid in deze enquête volgen er in 2015 54 (77 procent) de aanpak Taal voor het Leven. Nog eens 14 bibliotheken volgen de aanpak op dit moment nog niet, maar beogen dit in de toekomst wel te gaan doen.

Ondersteuning Stichting Lezen & Schrijven vaak in de vorm van training vrijwilligers en lesmateriaal

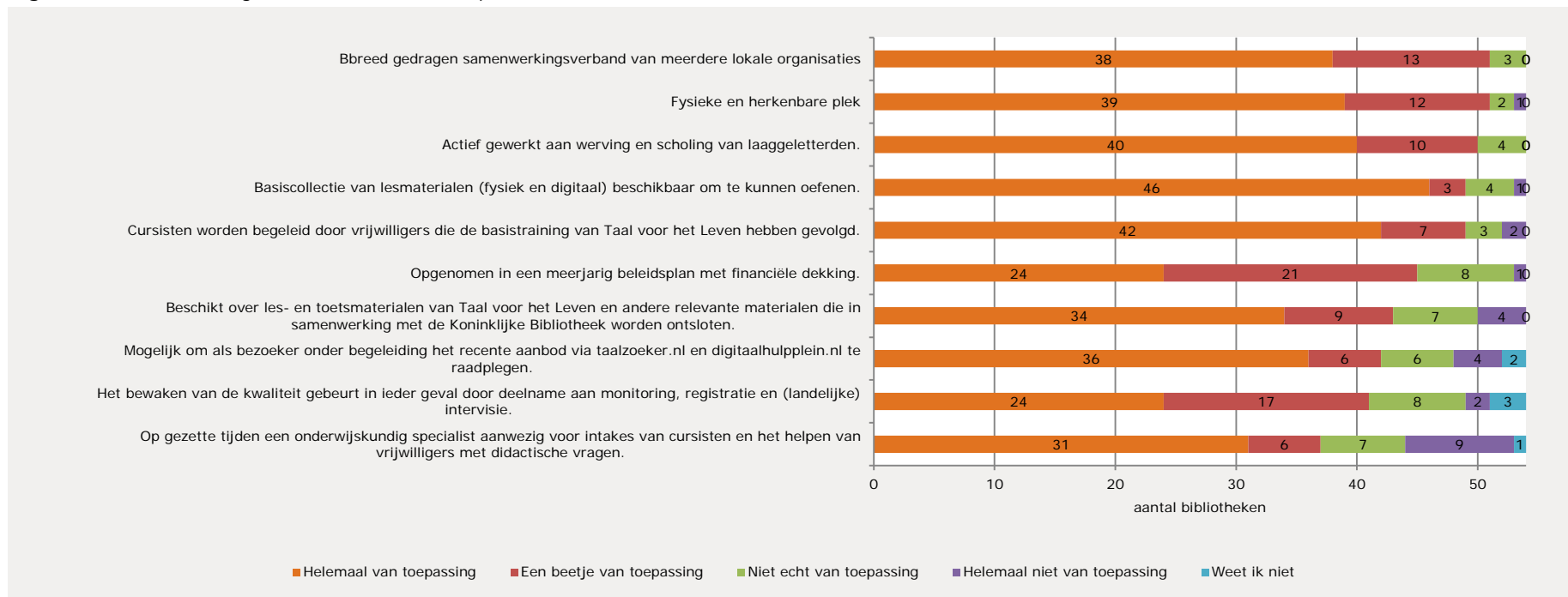
Stichting Lezen & Schrijven biedt ondersteuning aan de informatie- en adviespunten taalvaardigheid. Van de 70 bibliotheken in de respons met een informatie- en adviespunt zijn er 47 (67 procent) die aangeven hulp te ontvangen in de vorm van training of begeleiding van vrijwilligers of in de vorm van het aanleveren van (les-)materialen. Er zijn 45 van de 70 bibliotheken (64 procent) die aangeven gebruik te maken van (les-)materialen van Stichting Lezen & Schrijven, waarvan er 26 (37 procent) bovendien gebruik maken van de Taaltoetsen of Taalmeters van Stichting Lezen & Schrijven. Maar ook op andere manieren levert de stichting vormen van praktische ondersteuning, zo geven 19 bibliotheken aan.

Basis Taalhuizen / Taalpunten op orde

In figuur 6 zijn verschillende vormen van dienstverlening opgesomd die aangeboden worden in het kader van de aanpak Taal voor het Leven. De 54 bibliotheken die deze aanpak volgen hebben daarbij steeds aangegeven in hoeverre zij deze vormen van dienstverlening leveren. Uit de figuur is op te maken dat voor veruit de meeste bibliotheken geldt dat dat zij de basis van het Taalhuis of Taalpunt reeds op orde hebben: ze hebben een breed gedragen samenwerkingsverband van meerdere lokale organisaties. Het Taalhuis of Taalpunt is bij veruit

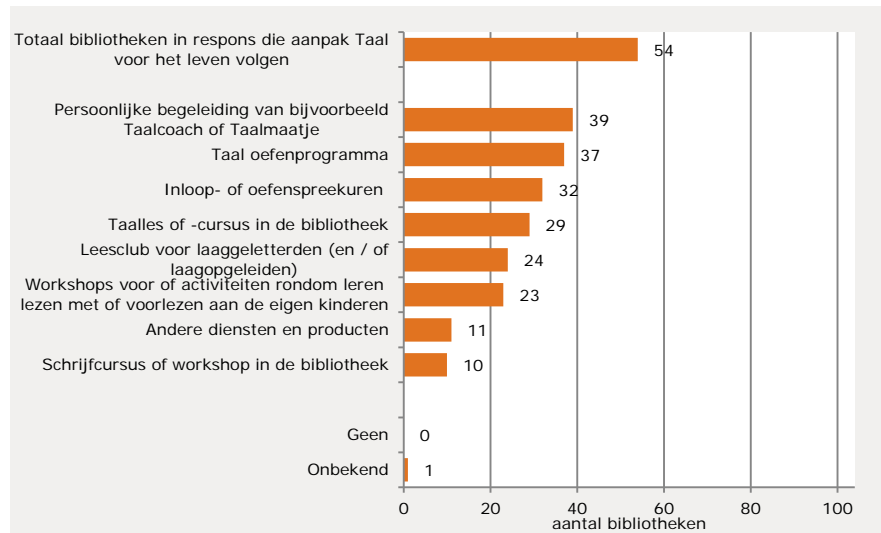
de meeste van de 54 bibliotheken een fysiek en herkenbare plek en er is een basiscollectie van lesmaterialen. Ook wordt er actief gewerkt aan werving en scholing van laaggeletterden en worden de cursisten begeleid door vrijwilligers die de basistraining van Taal voor het Leven hebben gevolgd.

Figuur 6: Dienstverlening in het kader van de aanpak Taal voor het Leven.

Figuur 7: Diensten en producten in het kader van Taal voor het Leven.

Tabel 3: Bereik diensten en producten Taal voor het Leven.

	Vestigingen	Activiteiten	Deelnemers
	<i>aantal</i>		
Schrijfcursus of workshop in de bibliotheek	10	.	61
Taal oefenprogramma (bijv. Taalklas.nl of Lees & Schrijf! Binnen oefenen.nl)	103	775	1185
Taalles of -cursus in de bibliotheek	48	494	1366
Anders	.	224	1557
Leesclub voor laaggeletterden (en/of laagopgeleiden)	41	395	1767
Persoonlijke begeleiding door bijvoorbeeld een Taalcoach of Taalmaatje	67	.	2614
Workshops voor of activiteiten rondom leren lezen met of voorlezen aan de eigen kinderen	67	300	4524
Inloop- of oefenspreekuren	51	812	7146

4.2 Bereik Taal voor het Leven

Bibliotheken bieden vaak persoonlijke begeleiding

Figuur 7 geeft een overzicht van veelvoorkomende activiteiten die georganiseerd worden binnen de aanpak Taal voor het Leven. De meest voorkomende activiteit is persoonlijke begeleiding door een Taalcoach of Taalmaatje. Deze vorm van begeleiding wordt in de regel uitgevoerd door vrijwilligers.

Bij de categorie 'andere diensten en producten' wordt onder meer genoemd: het organiseren van een taalcafé, thematische bijeenkomsten, huiswerkbegeleiding voor inburgeraars, groepslessen voor vluchtelingen, voorleesbijeenkomsten, het aanbieden van makkelijk lezen boeken, hulp bij oefenprogramma's en basistrainingen en intervisie voor vrijwilligers.

Inloop- en oefenspreekuren trekken meeste deelnemers

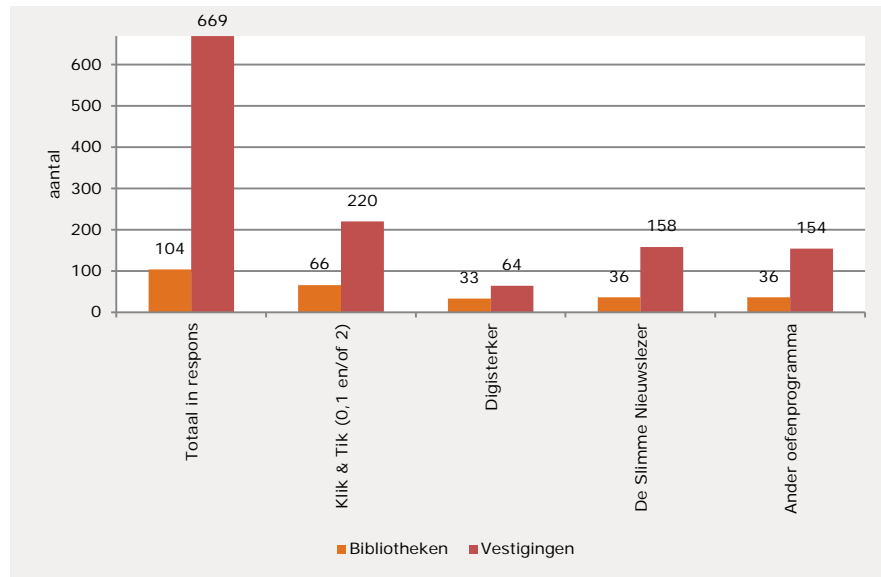
Uit de enquêtegegevens blijkt dat de 54 bibliotheken die de aanpak Taal voor het Leven volgen, een groot aantal activiteiten organiseren en daarmee zo'n 20 duizend deelnemers hebben bereikt in 2015.

Vooraf de inloop- of oefenspreekuren en de workshops leren lezen met of voorlezen aan de eigen kinderen trekken veel deelnemers. Ook zijn er veel mensen die ondersteuning krijgen via persoonlijke begeleiding door een Taalcoach of Taalmaatje.

Bij de interpretatie van de gegevens moet er op gelet worden dat de enquêtegegevens over aantal vestigingen, activiteiten en deelnemers slechts indicatief zijn. De respons op deze vragen bleek soms onvolledig of er kwamen inconsistenties in voor.

5. Digitale vaardigheden

Figuur 8: Bereik digitale vaardigheden

Bibliotheken bieden een breed scala van programma's, trainingen en activiteiten aan op het gebied van digitale vaardigheden. Twee daarvan zijn de landelijk aangeboden programma's Klik & Tik en Digisterker.

Met Klik & Tik ondersteunen bibliotheken digibeten bij het ontwikkelen van digitale vaardigheden. Bibliotheken stellen Klik & Tik beschikbaar op hun computers. Bezoekers kunnen hier vervolgens zelfstandig gebruik van maken of kunnen deelnemen aan een ondersteunende cursus, een workshop of een inloopspreekuur. Deelnemers kunnen door bibliotheken zelf geworven worden, maar kunnen ook doorgestuurd worden door loketorganisaties zoals het UWV. Er zijn in 2015 66 van de 104 bibliotheken (63 procent) in de enquête die Klik & Tik aanbieden.

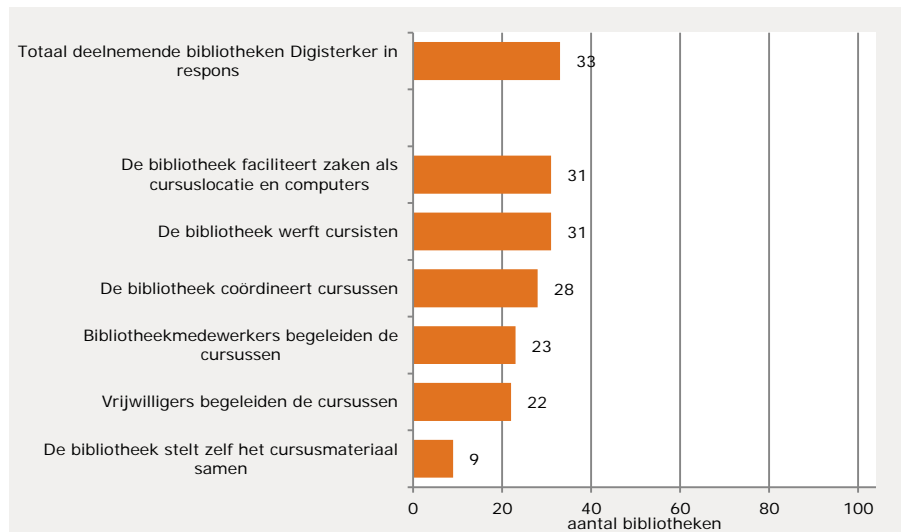
Digisterker is een programma dat zich tot doel stelt burgers te leren werken met de elektronische overheid, zodat zij zelfstandig gebruik kunnen maken van de elektronische dienstverlening van bijvoorbeeld de gemeente, UWV en de Belastingdienst. Digisterker wordt in 2015 door 33 van de 104 responderende bibliotheken (32 procent) aangeboden.

Het aanbod van Digisterker is in 2015 nog net wat kleiner dan De Slimme Nieuwslezer die door 36 bibliotheken (35 procent) wordt aangeboden. De Slimme Nieuwslezer is een online leermiddel waarmee mensen, die moeite hebben met lezen en schrijven, teksten beter en sneller leren begrijpen.

Figuur 9: Type aanbod dienstverlening Klik & Tik.

Figuur 10: Producten en diensten Digisterker.

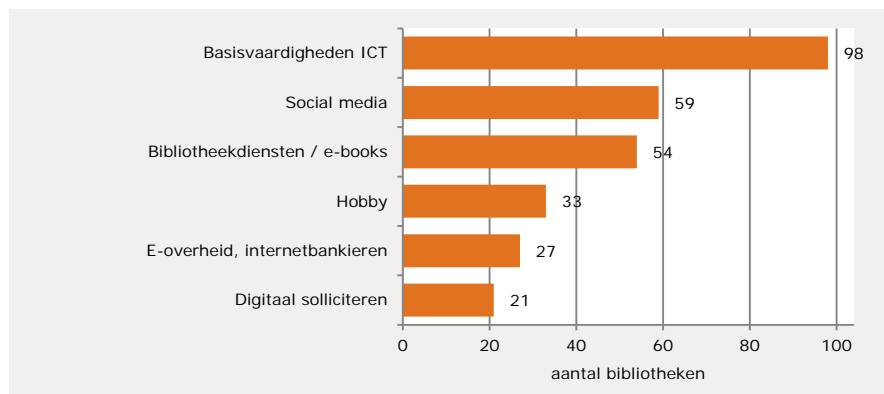
5.1 Klik & Tik

Bibliotheken kunnen op verschillende manieren invulling geven aan de dienstverlening van Klik & Tik. De meeste bibliotheken die Klik & Tik aanbieden organiseren er oefencursussen met meerdere bijeenkomsten omheen: van de 66 bibliotheken die Klik & Tik aanbieden doen 42 bibliotheken (64 procent) dit. Er zijn 21 van de 66 bibliotheken (32 procent) die aangeven een medewerker beschikbaar te hebben die vragen omtrent het oefenprogramma kan beantwoorden. Iets minder bibliotheken organiseren dit in de vorm van een wekelijks of maandelijks spreekuur.

5.2 Digisterker

Van de 33 bibliotheken die meedoen aan Digisterker zijn er 31 (94 procent) die zaken als cursuslocatie en computers faciliteren. Ook zijn er 31 (94 procent) die actief cursisten werven. In 23 gevallen (70 procent) zijn het de bibliotheekmedewerkers zelf die de cursussen begeleiden. Maar ook hier spelen vrijwilligers een belangrijke rol: bij 22 van de 33 bibliotheken (67 procent) begeleiden (ook) vrijwilligers de cursussen.

Figuur 11: Productaanbod overige dienstverlening informatievaardigheden en mediawijsheid.

Tabel 4: Vorm overige dienstverlening informatievaardigheden en mediawijsheid.

	Bibliotheken	Vestigingen	Activiteiten	Deelnemers
	<i>aantal</i>			
Totaal bibliotheken in respons	104	669		
Inloop- of oefensprekuren	90	250	4 160	15 949
Cursussen of workshops	63	175	788	6 225
Lezingen of workshops voor ouders/opvoeders	53	101	108	1 921
Eenmalige activiteiten in het kader van de Week van de Mediawijsheid	49	120	136	1 109
Andere diensten	14	30	2 695	3 930

5.3 Overig aanbod informatievaardigheden en mediawijsheid

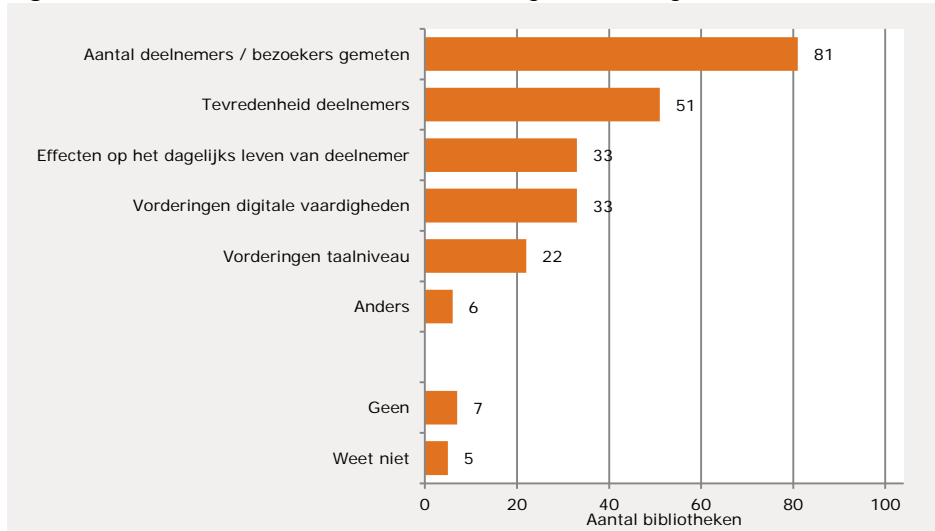
Buiten Klik & Tik en Digisterker om bieden alle bibliotheken die hebben meegedaan aan de enquête nog andere dienstverlening aan op het vlak van informatievaardigheden en mediawijsheid. Zo werd eerder al gewezen op het online leermiddel De Slimme Nieuwslezer.

Meer in algemene termen bieden bijna alle bibliotheken trainingen basisvaardigheden ICT aan, los van Klik & Tik en Digisterker. Ook het leren van vaardigheden met betrekking tot social media en (digitale) bibliotheekdiensten worden veel genoemd door bibliotheken. Tot de categorie 'hobby' worden trainingen met betrekking tot fotoboeken maken, digitale fotografie, het maken van websites en dergelijke gerekend.

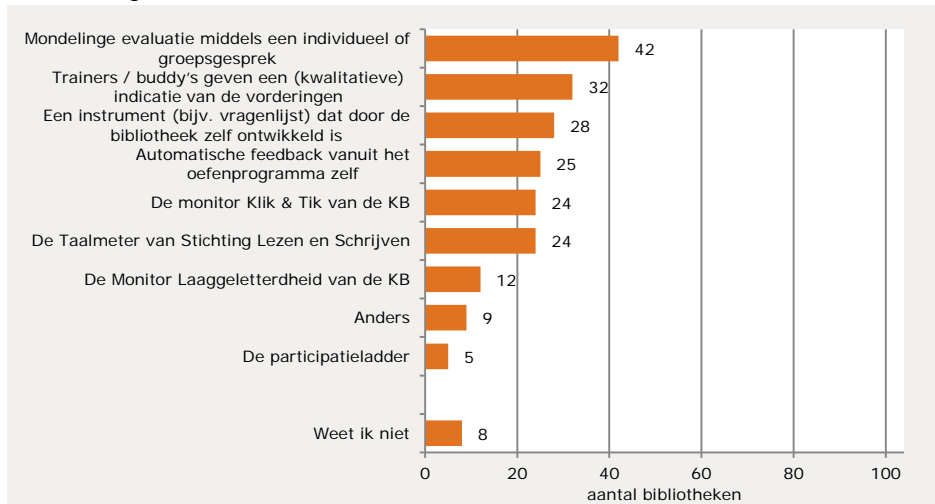
Meestal wordt dit soort dienstverlening in de vorm van inloop- of oefensprekuren aangeboden (90 bibliotheken, 87 procent). Er zijn 63 bibliotheken (61 procent) die dit ook doen in de meer intensieve vorm van cursussen of workshops doen (zie tabel 4).

Met de overige activiteiten op het vlak van informatievaardigheden en mediawijsheid worden grofweg 30 duizend deelnemers bereikt volgens de bibliotheken. Bij de interpretatie van de gegevens uit tabel 4 moet er op gelet worden dat de enquêtegegevens over aantal vestigingen, activiteiten en deelnemers slechts indicatief zijn. De respons op deze vragen bleek soms onvolledig of er kwamen inconsistenties in voor.

Figuur 12: Manier van evalueren dienstverlening basisvaardigheden.

Figuur 13: Gebruikte instrumenten ter evaluatie dienstverlening basisvaardigheden.

6. Evaluatie

Vooral meten van opkomst en tevredenheid

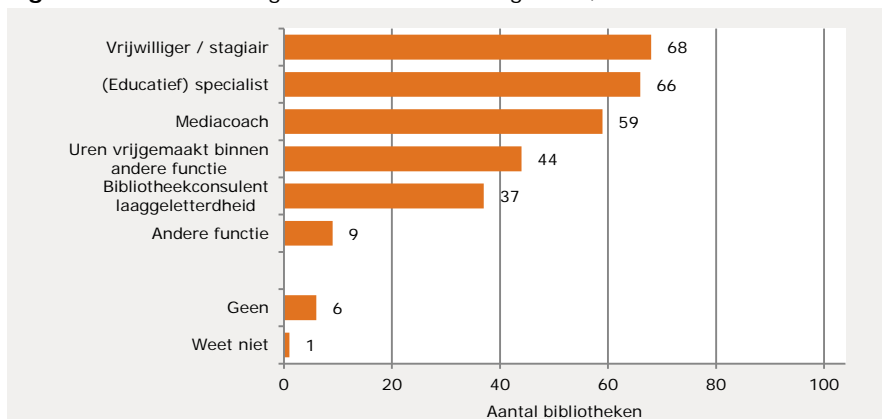
Het evalueren van de dienstverlening basisvaardigheden voor volwassenen geeft inzicht in hoe deelnemers de dienstverlening ervaren, wat ze er van opgestoken hebben en hoe de dienstverlening verbeterd kan worden. De meeste bibliotheken kiezen er dan ook voor op een of meer manieren te evalueren. Slechts 7 van de 104 bibliotheken (7 procent) geven aan dit niet te doen.

Meestal (81 van de 104 bibliotheken, 78 procent) wordt de dienstverlening geëvalueerd door het aantal deelnemers of bezoekers te meten. Dit geeft aan of de activiteit voldoende deelnemers trekt en of er in de tijd veranderingen waarneembaar zijn waar op ingespeeld kan worden. Ongeveer de helft van de bibliotheken vraagt ook naar de tevredenheid van de deelnemer over de activiteit, cursus of training. In ongeveer een derde van de bibliotheken worden effecten op het dagelijks leven van de deelnemer of veranderingen in het vaardighedeniveau van de deelnemers gemeten. Dit geeft meer inzicht in de kwaliteit van de dienstverlening, maar is lastiger te meten.

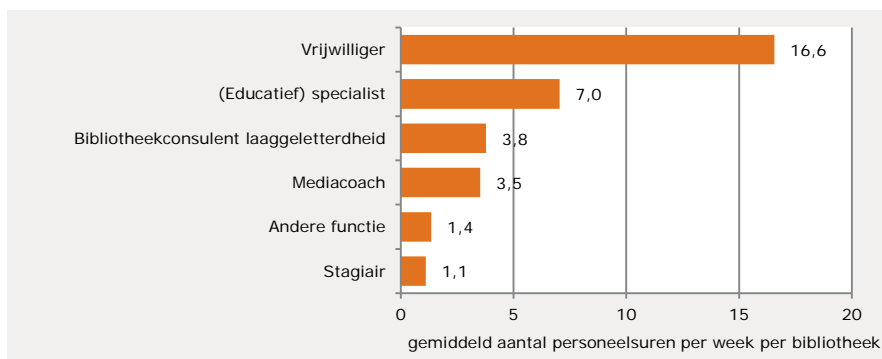
Diverse manieren van evalueren

De meest genoemde vorm waarin geëvalueerd wordt door bibliotheken zijn mondelinge evaluaties en indicaties van de vorderingen gegeven door de trainers. Er zijn ook meer 'formele' manieren van evalueren die bibliotheken hebben ingezet: de monitor Klik & Tik, de Taalmeter, de monitor laaggeletterdheid, de participatieladder en automatische feedback door oefenprogramma's. Deze worden door 51 bibliotheken (49 procent) gebruikt. Er zijn 28 bibliotheken (27 procent) die aangeven ook gebruik te maken van een zelf ontwikkeld evaluatie-instrument.

Figuur 14: Personeel ingezet voor basisvaardigheden, naar functie.

Figuur 15: Gemiddeld aantal personeelsuren per week per bibliotheek ingezet voor basisvaardigheden voor volwassenen.

7. Personeel

Verschillende personeelsfuncties ingezet

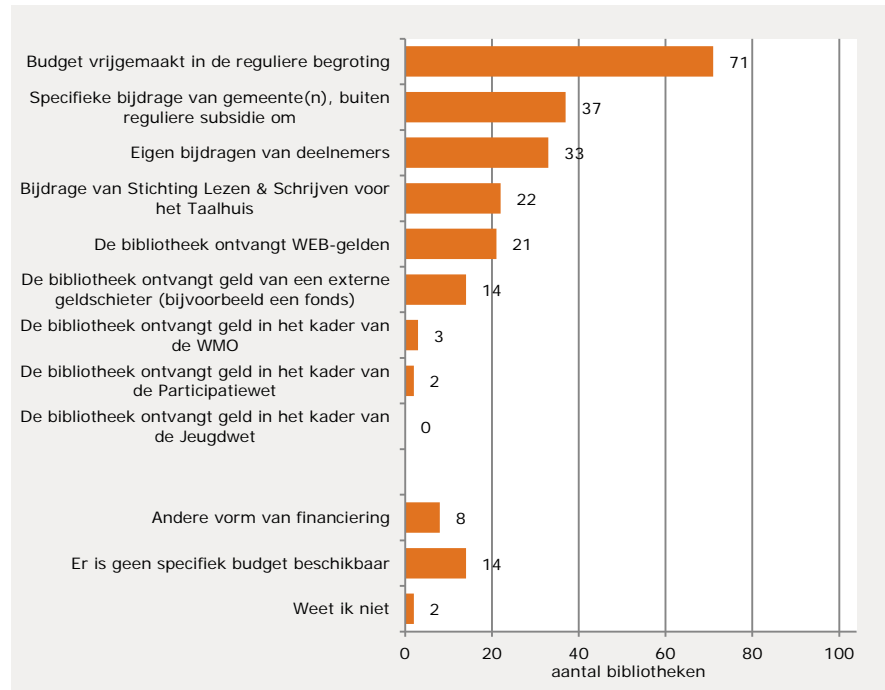
Van de 104 responderende bibliotheken geven er 97 (93 procent) aan dat zij specifiek voor het thema basisvaardigheden voor volwassenen personeel inzetten. Vaak zijn dit vrijwilligers, educatief specialisten, mediacoaches of bibliotheekconsulenten laaggeletterdheid. Er worden ook vaak personeelsuren vrijgemaakt voor werkzaamheden in het kader van basisvaardigheden bij personen die in principe een andere functie bekleden.

Helft personeelsuren basisvaardigheden door vrijwilligers

Uit de enquêtegegevens blijkt dat er bij de responderende bibliotheken gemiddeld 33,4 personeelsuren per week worden besteed aan basisvaardigheden voor volwassenen. De verschillen tussen de bibliotheken zijn echter groot. De ene bibliotheek geeft aan nog geen 5 uur per week aan basisvaardigheden te besteden en de andere een paar honderd uur per week. Desalniettemin blijkt uit de respons van de bibliotheken dat gemiddeld de helft van alle personeelsuren besteed aan basisvaardigheden voor volwassenen wordt gemaakt door vrijwilligers. De andere helft wordt gemaakt door professionals. Gemiddeld zet een bibliotheek 7 uur per week een of meer (educatief) specialisten in ten behoeve van de basisvaardigheden. Bibliotheekconsulenten laaggeletterdheid en mediacoaches nemen elk iets minder dan 4 uur per bibliotheek per week voor hun rekening.

8. Financiën

Figuur 16: Financieringsbronnen basisvaardigheden 18+.

Basisvaardigheden veelal uit reguliere budget

Veruit de meeste van de responderende bibliotheken heeft budget vrijgemaakt in de reguliere begroting ter bekostiging van de activiteiten in het kader van basisvaardigheden voor volwassenen. Daarnaast wordt relatief vaak gebruik gemaakt van specifieke bijdragen van gemeenten, buiten de reguliere subsidie om of van eigen bijdragen van deelnemers aan activiteiten en programma's.

Ongeveer een vijfde van de responderende bibliotheken geeft aan in 2015 een bijdrage te hebben ontvangen van Stichting Lezen & Schrijven. Hetzelfde deel van de bibliotheken geeft aan een bijdrage te hebben ontvangen vanuit de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB).

Meestal meerdere financieringsbronnen

Meer dan driekwart van de responderende bibliotheken gebruikt meerdere financieringsbronnen om de activiteiten in het kader van basisvaardigheden voor volwassenen te bekostigen.

Meestal is dit een combinatie van budget vrijgemaakt in de reguliere begroting en, ofwel een specifieke bijdrage van gemeente(n), ofwel eigen bijdragen van deelnemers (als het gaat om twee financieringsbronnen), of een combinatie van deze drie (als het gaat om drie of meer financieringsbronnen). Andere combinaties komen meer sporadisch voor.

Bibliotheken die slechts één financieringsbron hebben, maken meestal gebruik van budget vrijgemaakt in de reguliere begroting.

Er zijn 14 responderende bibliotheken (13 procent) die aangeven dat er geen specifiek budget beschikbaar is voor activiteiten op het vlak van basisvaardigheden 18+.

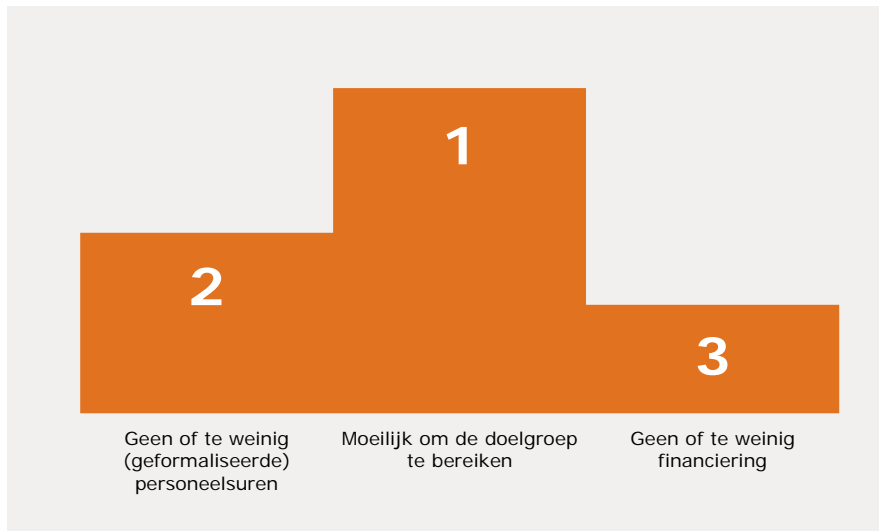
9. Knelpunten en kansen

Moeilijk om de doelgroep te bereiken

Wanneer gevraagd wordt naar de knelpunten ten aanzien van het basisvaardigheden 18+-beleid komt er een duidelijke top-3 uit naar voren. Op de eerste plaats geven 62 bibliotheken (60 procent) aan dat het moeilijk te vinden de doelgroep te bereiken. Op de tweede plaats geven 60 bibliotheken (58 procent) aan geen of te weinig (geformaliseerde) personeelsuren ter beschikking te hebben om het basisvaardigheden 18+-beleid goed uit te voeren. Daarmee samenhangend staat op de derde plaats dat 59 bibliotheken (57 procent) aangeven een tekort aan financiële middelen te hebben voor het basisvaardigheden 18+-beleid.³ Andere knelpunten worden veel minder vaak genoemd.

Vertaald naar kansen, lijkt er dus een duidelijke kans te liggen voor bibliotheken op het punt van het bereiken van de verschillende doelgroepen. Om een kwalitatief hoogwaardig niveau van dienstverlening te kunnen aanbieden blijven de inzet van en kosten voor professionals ook een aandachtspunt voor toekomstig beleid.

Figuur 17: Knelpunten top-3.

³ Uit de enquêtegegevens blijkt dat 12 van de 60 bibliotheken die knelpunten ervaren op het vlak van personeel en financiering eerder al aangaven geen specifiek budget voor basisvaardigheden te hebben. Voor de overige bibliotheken die deze knelpunten benoemen wordt niet direct duidelijk uit de enquête dat zij minder of andere financiële bronnen aanspreken dan bibliotheken die deze knelpunten niet ervaren.

Technische Toelichting

Enquête

De onderzoeksgegevens gebruikt in dit rapport zijn gebaseerd op enquêtegegevens die via het Bibliotheeksonderzoekplatform (BOP) zijn verzameld. De enquêtes zijn afgenomen in de periode 25 november 2015 tot 25 januari 2016. Tenzij anders vermeld, hebben de gegevens betrekking op het kalenderjaar 2015. De vragenlijsten voor het onderzoek zijn opgesteld door de Koninklijke Bibliotheek, in afstemming met Stichting Lezen & Schrijven.

Populatie en respons

De basisbibliotheken zijn per e-mail uitgenodigd om deel te nemen aan het onderzoek. Hiervan hebben er 104 gerespondeerd. Er is geen nader onderzoek gedaan naar de (item) non-respons.

De genoemde cijfers en percentages in deze rapportage hebben betrekking op de 104 (basis-)bibliotheken die gerespondeerd hebben. De gegevens zijn dus niet opgehoogd naar de totale populatie van bibliotheken en kunnen ook niet zonder meer gegeneraliseerd worden.

Kwaliteit van de cijfers

De kwaliteit van de gegevens in de respons is niet altijd voldoende gebleken om te kunnen gebruiken voor statistische doeleinden. Dit betreft een deel van de gegevens uitgesplitst naar het aantal vestigingen, naar aantal activiteiten, of aantal deelnemers. Voor de gegevens over aantal vestigingen, activiteiten en deelnemers die wel in de rapportage weergegeven zijn, geldt dat hun waarde indicatief is. De respons op deze vragen bleek soms onvolledig of er kwamen inconsistenties in voor.